

vol. 52, núm. 2 (JULIOL 2021) ISSN: 0079-8215 EISSN 2339-9171

PYRENAE

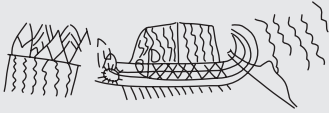
52·2/2021

REVISTA DE PREHISTÒRIA I ANTIGUITAT
DE LA MEDITERRÀNIA OCCIDENTAL
JOURNAL OF WESTERN MEDITERRANEAN
PREHISTORY AND ANTIQUITY

TERCERA ÈPOCA

Revista fundada pel professor
Joan Maluquer de Motes

SECCIÓ DE PREHISTÒRIA
I ARQUEOLOGIA DE LA
UNIVERSITAT DE BARCELONA
BARCELONA, 2021

PYRENAE

REVISTA DE PREHISTÒRIA I ANTIGUITAT DE LA MEDITERRÀNIA OCCIDENTAL
JOURNAL OF WESTERN MEDITERRANEAN PREHISTORY AND ANTIQUITY

SECCIÓ DE PREHISTÒRIA
I ARQUEOLOGIA DE LA
UNIVERSITAT DE BARCELONA

PYRENAE s'intercanvia amb
tota classe de publicacions
de Prehistòria, Arqueologia
i ciències relacionades, amb la
finalitat d'incrementar els fons
de la Biblioteca d'Arqueologia.

www.pyrenae.com

COMITÈ EDITORIAL / EDITORIAL BOARD
pyrenae@ub.edu

INTERCANVIS I SUBSCRIPCIONS /
EXCHANGES AND SUBSCRIPTIONS
Pilar García-Argüelles
pyrenae.intercanvis@ub.edu

INFORMACIÓ I VENDES /
INFORMATION AND SALES
pyrenae.intercanvis@ub.edu

ADREÇA POSTAL / ADDRESS
C/ Montalegre, 6
E-08001 Barcelona

© Edició, Universitat de Barcelona, 2021

© Textos, els autors, 2021

CARHUS Plus+ A
ANEP B
CIRC B
ERIH PLUS
SCOPUS
MIAR/ICDS 10.0

PRODUCCIÓ EDITORIAL
Albert Rubio

DISSENY I MAQUETA
Nàtalia Arranz

ESPAI WEB
Sistemes de Gestió de Patrimoni

IMPRIMEIX
Gramagraf

Dipòsit legal: B-5732-1966

vol. **52**, núm. **2** (juliol 2021) ISSN: 0079-8215 E-ISSN: 2339-9171 DOI: 10.1344/Pyrenae

EDITOR / MANAGING EDITOR
Gisela Ripoll, Universitat de Barcelona

EDITORS ADJUNTS / ASSOCIATED EDITORS
Miguel Ángel Cau Ontiveros, Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats /
Universitat de Barcelona
Jordi Nadal, Universitat de Barcelona

CONSELL DE REDACCIÓ / ADVISORY EDITORS
Xavier Aquilué, Museu d'Arqueologia de Catalunya / Centre Iberia Graeca
Ana Delgado, Universitat Pompeu Fabra
Martin Galinier, Universitat de Perpignan
Daniel Rico Camps, Universitat Autònoma de Barcelona
Josep Maria Palet, Institut Català d'Arqueologia Clàssica
Juan Francisco Gibaja, Institución Milá y Fontanals, Consejo Superior de Investigaciones Científicas
Mathieu Langlais, CNRS – Université de Bordeaux

CONSELL ASSESSOR / EDITORIAL BOARD
Rosa Maria Albert, Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats / Universitat de Barcelona
Diego E. Angelucci, Università degli Studi di Trento
Michael Barton, Arizona State University
Manuel Calvo Trias, Universitat de les Illes Balears
Eduardo Carrero Santamaría, Universitat Autònoma de Barcelona
Josep M. Fullola i Pericot, Universitat de Barcelona
Ignacio Grau Mira, Universitat d'Alacant
Josep M. Gurt i Esparraguera, Universitat de Barcelona
Vassilis Kilikoglou, Laboratory of Archaeometry, NCSR 'Demokritos', Aghia Paraskevi
Claire Manen, Université de Toulouse - Jean Jaurès
Francisco Marco Simón, Universidad de Zaragoza
Nicholas Márquez-Grant, Cranfield University
Alejandro Martínez Pérez-Pérez, Universitat de Barcelona
Marcos Martínón Torres, University of Cambridge
Rosa Plana Mallart, Université Paul-Valéry Montpellier 3
Leonor Peña-Chocarro, Instituto de Historia, Consejo Superior de Investigaciones Científicas
Alistair Pike, University of Southampton
Fernando Quesada Sanz, Universidad Autònoma de Madrid
Joan Ramon Torres, Consell Insular d'Eivissa
Arlene Rosen, University of Texas at Austin
Robert Sala Ramos, Institut Català de Paleoeologia Humana i Evolució Social
Joan Sanmartí Grego, Universitat de Barcelona
Claire Smith, Flinders University
Pier Giorgio Spanu, Università degli Studi di Sassari
Nicolas Valdeyron, Université de Toulouse - Jean Jaurès
Peter Van Dommelen, Brown University
Isabel Velázquez, Universidad Complutense de Madrid
Valentín Villaverde Bonilla, Universitat de València
Philipp Von Rummel, Deutsches Archäologisches Institut, Berlin
João Zilhão, Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats / Universitat de Barcelona

Sumari / *Summary*

Articles / *Articles*

- 9-34 Aprovechamiento e intercambio de metal: datos analíticos de piezas metálicas de los yacimientos protohistóricos tarraconenses de El Calvari (El Molar), La Tosseta (Els Guiamets) y El Puig Roig (El Masroig) / Metal use and trade: Analytical data for metal objects from the protohistoric archaeological sites of El Calvari (El Molar), La Tosseta (Els Guiamets) and El Puig Roig (El Masroig) (Province of Tarragona)
Núria Rafel, Ignacio Montero-Ruiz, Xosé-Lois Armada y Margarida Genera
- 35-60 ¿La fortificación ibérica de Giribaile? Caracterización formal e interpretación arquitectónica de la muralla de cajones / The Iberian fortifications of Giribaile? A formal characterisation and architectural interpretation of the drawer wall
Luis María Gutiérrez Soler, Antonio Jesús Ortiz Villarejo, David Montanero Vico y José Antonio Alejo Sáez
- 61-84 La presència ibèrica, romana i tardoromana a les Terres de Ponent. Noves dades sobre el poblament rural del nord-est de l'*ager Ilerdensis* (Noguera, Pla d'Urgell i Segrià) / The Iberian, Roman and late Roman presence in the region of Ponent. New data on the rural population of the northeastern *ager Ilerdensis* (Noguera, Pla d'Urgell and Segrià)
Montse Baiges Minguella, Marc Bouzas Sabater i Jaume Puigredon Boixadera
- 85-103 Noves perspectives entorn de la producció de vi de l'*ager de Tarraco* en època romano-republicana: les produccions amforals de la *figlina* del Vilar (Valls, Tarragona) / New perspectives on the export of wine from the *ager Tarraconensis* in Roman Republican times: the amphora production of the *figlina* of El Vilar (Valls, Tarragona)
Enric Colom Mendoza

- 105-130 La necrópolis septentrional de *Icosium* (Argel). Revisión e interpretación de su cultura material (siglos I-V d. C.) / The northern necropolis of *Icosium* (Algiers). A revision and interpretation of the material culture (1st-5th centuries AD)
Alejandro Quevedo y Nacéra Benseddik
- 131-148 Nuevas evidencias sobre el artesanado alimentario panadero en *Hispania*. A propósito de dos sellos localizados en *Tarraco* / New evidence for the bread-making trade of *Hispania*. Comments on two stamps found in *Tarraco*
Josep F. Roig Pérez y Macarena Bustamante-Álvarez
- 149-185 Cerámicas del interior de Galicia desde el tardoimperio a la Alta Edad Media (s. V-XI d. n. e.): algunos casos de estudio / Pottery from inland Galicia from the Late Empire to Early Medieval period (5th-10th/11th c. AD): Some case studies
Carlos Tejerizo-García, Francisco Alonso Toucido y Diego Torres Iglesias

Ressenyes / Book Reviews

- 189 Jean-Jacques Delannoy y Jean-Michel Geneste (dirs.), *Monographie de la grotte Chauvet-Pont d'Arc, 1, Atlas*
Josep M. Fullola Pericot
- 191 Maria Cristina Pimentel, Ana Maria Lóio, Nuno Simões Rodrigues y Rodrigo Furtado (eds.), *Augustan Papers. New Approaches to the Age of Augustus on the Bimillennium of his Death*
Gustavo A. Vivas García
- 195 José Beltrán Fortes y María Luisa Loza Azuaga, *Corpus Signorum Imperii Romani, Provincia de Cádiz (Hispania Vterior Baetica)*
David Ojeda
- 199 Silvia Braitto, *L'imprenditoria al femminile nell'Italia romana: le produttrici di opus doliare*
Víctor Revilla Calvo
- 208 José Miguel Noguera Celdrán, Virginia García-Entero y Marta Pavía Page (coords.), *Termas públicas de Hispania*
Pedro Mateos Cruz
- 211 Xavier Aquilué, Julia Beltrán de Heredia, Àlvar Caixal, Javier Fierro y Helena Kirchner (eds.), *Estudis sobre ceràmica i arqueologia de l'arquitectura. Homenatge al Dr. Alberto López Mullor*
Jacinto Sánchez Gil de Montes
- 220 Michael Mackensen, *Relief- und stempelverzierte nordafrikanische Sigillata des späten 2. bis 6. Jahrhunderts. Römisches Tafelgeschirr der Sammlung K. Wilhelm*
Xavier Aquilué
- 223 Laurent Chrzanowski, *Lampes antiques, byzantines et islamiques du Nil à l'Oronte. La Collection Bouvier*
Esther Pons Mellado

- 228 **Catalina Mas Florit**, *La transformación del mundo rural en la isla de Mallorca durante la Antigüedad tardía (c. 300-902/903 d. C.)*
Jaime Vizcaíno Sánchez
- 232 **Emmanuelle Boube, Alexis Corrochano y Jérôme Hernandez (eds.)**, *Du Royaume goth au Midi mérovingien*
Gisela Ripoll
- 236 **Trinidad Tortosa (ed.)**, *Patrimonio arqueológico español en Roma. «Le Mostre Internazionali di Archeologia» de 1911 y 1937 como instrumentos de memoria histórica*
Francisco Gracia
- 240 **Amalia Pérez-Juez Gil y Jorge Morín de Pablos (eds.)**, *Arqueología de la Guerra Civil y la Dictadura Española. La historia NO escrita*
Queralt Solé

Tesis doctorals / Doctoral Dissertations

- 243 Tesis doctorals
Secció de Prehistòria i Arqueologia, Departament d'Història i Arqueologia,
Universitat de Barcelona

